VALENTIN ROMAN

SINTAGMA – UNITATE RELAȚIONALĂ SINTACTICĂ ȘI/SAU CATEGORIALĂ?

1. INTRODUCERE

Școala clujeană de gramatică neotradițională[1], promotoarea unei sintaxe relaționale neotradiționale[2], își află începuturile în lucrările originale aparținând profesorului D. D. Drașoveanu[3]. Articolele sale, publicate, în mare parte, în „Cercetări de lingvistică", au fost adunate în lucrarea fundamentală *Teze și antiteze în sintaxa limbii române.*

În viziunea acestuia, sintagma[4] este o structură binară și aparține nivelului sintagmic (Drașoveanu 1997, p. 29 și urm.). În planul conținutului, unitatea acestui nivel o constituie ***sensul relațional***, iar în planul expresiei o constituie ***flectivul de relație*** și ***conectivul*** (Drașoveanu 1997, p. 29). În continuare, Drașoveanu consideră că „aceste două elemente de expresie ne pun în fața unei necesități terminologice – a le găsi termenul generic, care va fi în același timp însuși numele unității nivelului gramatical (în planul expresiei); constrânși de respectiva necesitate, ca și de una de concizie, recurgem la obișnuita derivare prin *-em*, gramatem, sau, mai potrivit, ***relatem*** [s.n.]" (Drașoveanu 1997, p. 29).

Cu ajutorul relatemului „definim relația (raportul) sintagmatică interlexematică: *solidaritatea dintre un sens relațional și un relatem*" (Drașoveanu 1997, p. 29). Prin urmare, raportul (R) „constituie deci o entitate net distinctă, justificând instituirea între nivelurile limbii a celui sintagmic" (*ibidem*).

Având în vedere cele două elemente de expresie (i.e. flectivul de relație și conectivul), sintagmica poate fi ***flexională***, care are ca obiectiv relația prin flective, și sintagmica ***joncțională***, în cazul căreia relația este prin conective (Drașoveanu 1997, p. 29–30).

În anul 2018, apărea la Editura Casa Cărții de Știință din Cluj-Napoca o lucrare care propune o „răsturnare" a modelului susținut de către D. D. Drașoveanu: *Semantica relației*, de Mircea Minică.

---

[1] În lucrarea *Concepte fundamentale în sintaxa limbii române: grupul sintactic și sintagma*, am prezentat cele mai importante școli de gramatică din România (și nu numai), rezervând un subcapitol Școlii clujene de gramatică (Roman 2020, p. 25–45).

[2] Pentru tipurile de sintaxă, vezi DTG 2023, p. 573–575.

[3] În Neamțu 2022, p. 7–25 și Neamțu 2016, p. 18–41, G. G. Neamțu prezintă contribuțiile lui D. D. Drașoveanu în domeniul sintaxei limbii române.

[4] Pentru mai multe analize privind sintagma, a se vedea și Roman 2015, respectiv Roman 2019.

DACOROMANIA, serie nouă, vol. XXX, an 2025, nr. 1, Cluj-Napoca, p. 89–98
DOI 10.33993/dr.2025.1.89.98

În cele ce urmează, vom prezenta viziunea acestui autor asupra modelului sintagmic propus de D. D. Drașoveanu, precum și neajunsurile și aspectele controversate reieșite din aplicarea unor criterii pur semantice în abordarea unor fapte gramaticale (Roman 2023, p. 278–287).

2. MODELUL DRAȘOVENIAN – ÎNTRE GRAMATICA RELAȚIEI ȘI SEMANTICA RELAȚIEI

Autorul Mircea Minică mărturisește, în *Introducerea* lucrării sale, că a pornit „în elaborarea acestei lucrări de la intenția de a analiza posibilitatea existenței unei teorii generale a relației, care să includă printre faptele ei nu numai relațiile gramaticale, ci și pe cele îndeobște considerate lexicale” și de la observația profesorului D. D. Drașoveanu că „limba dispune atât de procedee gramaticale, cât și de procedee lexicale pentru a exprima variile relații dintre obiecte care apar în vorbire” (Minică 2018, p. 9).

Pornind de la sintagma *solzii peștilor*, discutată de către profesorul clujean, Mircea Minică apreciază că „pentru Drașoveanu, relația de posesie poate fi exprimată atât gramatical, prin flectivul de genitiv, cât și lexical, prin intermediul verbului *a aparține*, în construcții precum *solzii aparțin peștilor*” (Minică 2018, p. 9). Însă autorul atrage atenția asupra faptului că D. D. Drașoveanu „exclude, din sfera faptelor gramaticale, cea de a doua situație, argumentând că relația de posesie, fiind exprimată lexical, ea nu face obiectul studiului structurii gramaticale” (Minică 2018, p. 9). În acest sens, cercetătorul face referire la următoarea afirmație a lui D. D. Drașoveanu: „În afara lor [a relatemelor n.n.], limba dispune și de căi lexicale: *solzii* ***aparțin*** *peștilor*: într-un astfel de caz, ideea de posesie nu mai este însă organizată relațional, ci este organizată ca sens-notă: își fac, în schimb, apariția alte două sensuri relaționale: unul realizat prin acord, celălalt, prin flexiune cazuală” (Drașoveanu 1997, p. 28).

Astfel, Mircea Minică e de părere că și verbul *a aparține* exprimă o relație de posesie între obiectele/entitățile *pești* și *solzi*, iar semnificatele de tipul acestui verb „ar trebui studiate ca fapte ale unei semantici generale a relației și ar trebui să intre în sarcina unei astfel de semantici să-și definească premise teoretice care să-i permită să le studieze dintr-o perspectivă unitară cu cele gramaticale” (Minică 2018, 10).

Prin urmare, autorul menționează că „semantica relației, elaborată de D. D. Drașoveanu, analizând relația numai din perspectiva gramaticală, nu oferă un cadru general favorabil pentru o astfel de semantică generală a relației, ea urmând a-și atribui exclusiv rolul unei semantici ***gramaticale*** [s.a.] a relației” (Minică 2018, p. 10).

În continuare, Mircea Minică observă că sensul relațional este un fapt exclusiv de conținut lingvistic și citează următoarea afirmație a lui D. D. Drașoveanu: „[…] *sensurile relaționale vor fi acele sensuri care pun în anumite antinomii* (obiect posedat – posesor, acțiune – autor etc.) *altele două, nerelaționale*”

(Drașoveanu 1997, p. 22), pentru a sublinia că „Drașoveanu nu poate invoca un criteriu care să țină de structurarea expresiei în definirea acestuia" (Minică 2018, p. 10).

Întrucât sensul relațional este un fapt de conținut, acesta „nu poate depinde de organizarea sa în planul expresiei, astfel că fapte precum flectivul de genitiv, în structuri ca (1) *solzii peștilor*, și verbul *a aparține*, în structuri de tipul (2) *solzii aparțin peștilor*, ar trebui să fie, din punctul de vedere al *sensului relațional* vehiculat, similare" (Minică 2018, p. 10). Mircea Minică admite că aceste două structuri sunt diferite din perspectiva relațiilor sintactice, însă, în planul conținutului, „avem de-a face, în ambele structuri, cu aceeași relație de «posesie» între entitățile «pești» și «solzi», realizată, în (1) de semnificatul – sensul relațional al – flectivului de genitiv, în (2) de semnificatul lexical al verbului *a aparține*" (Minică 2018, p. 11).

Lingvistul concluzionează cu ideea că, de exemplu, „flectivul de acord adjectival […] nu este, în realitate, faptul de limbă prin care adjectivul se subordonează substantivului, acest rol revenindu-i, în fapt, semnificatului categorial[5] al adjectivului, care este – prin însuși felul în care adjectivul este organizat în limbă (și anume, ca subordonat al substantivului) – ***relațional*** [s.a.]" (Minică 2018, p. 13). Cu această ocazie, face o distincție între ***relaționalitate sintactică,*** „generată de semnificatele instrumentelor gramaticale", și ***relaționalitate categorială***, „generată de semnificatul categorial al faptelor de limbă care se combină (și care sunt, tocmai prin acestea, relaționale)" (Minică 2018, p. 13).

Prin urmare, „modelul sintactic propus de Drașoveanu ni s-a dezvăluit, din această perspectivă, ca unul excesiv gramatical, care nu ia în considerare relaționalitatea categoriilor verbale" (Minică 2018, p. 13).

Referindu-se cu precădere la dialogul *Sofistul* al lui Platon, autorul *Semanticii relației* se raliază părerilor exprimate de către filozof și apreciază că lexemele nu se „leagă" între ele – nu sunt, cu alte cuvinte, relaționale – pe baza unor semnificate pe care le au la nivelul limbajului în general (sau nu *exclusiv* pe baza acestor semnificate), ci ele se leagă, în primul rând, pe baza funcționalității pe care o au în vorbire, unele *numind* o realitate, altele *spunând* ceva despre aceasta (Minică 2018, p. 14–15).

Concluzia lui Mircea Minică este aceea că „relaționalitatea sintactică este exterioară relaționalității semantice, chiar și în cazul faptelor instrumentale" (Minică 2018, p. 16).

Având în vedere felul cum sunt tratate de gramaticile tradiționale funcțiile gramaticale, autorul e de părere că acestea „sunt, în realitate, nu valori în paradigma altor fapte de limbă, ci fapte de limbă ele însele, cu semnificații proprii specifice, care nu sunt exclusive gramaticii, ci sunt, în fapt, organizări relaționale ale unor semnificații proprii și faptelor non-gramaticale ale limbii" (Minică 2018, p. 60). Astfel, referindu-se la conjuncția subordonatoare/relatemul *fiindcă*, Mircea Minică consideră că aceasta „nu este numai un instrument gramatical a cărui

[5] Conceptul „semnificat categorial" este folosit în accepția din semantica structurală coșeriană.

funcție este de a exprima o relație între două propoziții, ci un fapt de limbă cu semnificație proprie care pune chiar el în relație – cu propria semnificație – propozițiile respective" (Minică 2018, p. 62). Același lucru este valabil, spune autorul, și în cazul flectivului de genitiv, care exprimă ideea de posesie, însă „posesivitatea nu este un fapt exclusiv gramatical, ea putând apărea în limbă și la alte niveluri ale structurării lingvistice, din această perspectivă flectivul de genitiv fiind, în realitate, o ipostază gramaticală a unui fapt care nu este cu necesitate gramatical" (Minică 2018, p. 62).

Astfel, aceste observații îl îndreptățesc să constate că „perspectiva semantică poate fi aplicată cu succes studiului faptelor gramaticale, ba, chiar mai mult, o întemeiere pe baze semantice a studiului faptelor gramaticale aduce cu sine o înțelegere mai adecvată a structurii gramaticale a limbii" (Minică 2018, p. 63). Prin urmare, un avantaj al modelului drașovenian îl constituie acela că este „condus aproape în exclusivitate cu instrumentele cercetărilor gramaticale, fapt care-l face cu atât mai pătrunzător" (Minică 2018, p. 64–65). Cu acest prilej, Mircea Minică realizează o distincție între modelul drașovenian și cel coșerian. Coșeriu, constată acesta, „ajunge la semanticitatea gramaticii din perspectiva semanticității generale a limbajului. Pentru integralismul lingvistic, semanticitatea este una dintre universaliile limbajului, tot ceea ce este limbaj este, în primul rând, semanticitate, limbajul fiind mai întâi conținut și apoi expresie" (Minică 2018, p. 65).

Încercând să unifice aceste două modele, autorul observă următoarele: „substantivul *cauzalitate* și conjuncția *fiindcă* organizează «ideea de cauzalitate» (semnificatul lexical «cauzalitate») într-un caz ca «sens noțional» (= semnificat categorial «substantiv»), în celălalt ca «sens relațional» (= semnificat categorial «instrumental»)" (Minică 2018, p. 74).

Întrucât adjectivul exprimă sensuri-notă, Mircea Minică admite că apare o contradicție „între valoarea relațională a flectivului de acord adjectival și sensul de tip «notă», pe care Drașoveanu îl descrie ca fiind caracteristic adjectivelor: dacă adjectivul în întregul lui – în calitatea lui de clasă de fapte de limbă – are un «sens-notă», n-ar fi firesc ca acest sens-notă să fie cel răspunzător pentru funcționalitatea sa relațională și nu acordul lui cu un substantiv?" (Minică 2018, p. 90–91).

Mai departe, autorul *Semanticii relaționale*, referindu-se la una dintre tezele drașoveniene, și anume că relația este creatorul termenilor, realizează o paralelă între substantiv și verb ca termeni ai sintagmei și constată că „sintagmele în care adjectivele sau verbele sunt termeni subordonați nu sunt generate în același fel ca sintagmele în care termenii subordonați sunt substantive" (Minică 2018, p. 91). Prin urmare, „într-o sintagmă ca *solzii peștilor*, se vede limpede cum calitatea de **posesor** este conferită designatului lexemului *pești* – corelativ cu cea de **obiect posedat** atribuită lexemului *solzii* – de flectivul de genitiv, dar în *calul fuge*, de exemplu, calitatea de acțiune a lui *fuge* este anterioară prezenței lui în această sintagmă; nu flectivul de acord verbal îl face să fie o acțiune, ci verbele, în general, desemnează acțiuni. La fel și cu adjectivele, dacă le considerăm a avea un «sens-notă», aceasta presupune că ele vor desemna trăsături, caracteristici, proprietăți

ale obiectelor și, prin urmare, vor depinde sintactic (relațional) de substantivele sau pronumele care desemnează aceste obiecte" (Minică 2018, p. 91). Cu alte cuvinte, acesta subliniază, din nou, ideea că, în cadrul unei sintagme, cei doi termeni – cel regent și cel subordonat – sunt într-o relație sintactică prin felul cum denumesc (mai precis „cum organizează") ceea ce denumesc, „cum-ul semnificării", modalitatea acesteia, i.e. semnificatul categorial.

În consecință, a spune că adjectivul prezintă sensuri-notă, iar substantivul, sensuri-noționale și că primul se subordonează celui de-al doilea prin acord „înseamnă să încalci tocmai principiul sintactic în baza căruia ai stabilit cele două clase" (Minică 2018, p. 92). De aceea, lingvistul consideră că nu se poate vorbi, în același timp, și despre sensurile-notă care definesc clasa adjectivului, aflat în relație cu un substantiv, și despre sensul relațional conferit de acordul cu substantivul, „cu alte cuvinte, nu poți defini relaționalitatea adjectivului simultan și la nivelul categoriei de cuvinte (ca sens-notă), și la nivelul fiecărui individ particular al clasei descrise de această categorie (ca identitate de categorii gramaticale cu cele ale substantivului determinat)" (Minică 2018, p. 93).

Autorul neagă acordului calitatea de mijloc de relaționare sintactică și se referă la situația adjectivelor invariabile, care, spre deosebire de cele variabile, se subordonează „prin alt fenomen sintactic" (Minică 2018, p. 94) Cu acest prilej, subliniază, încă o dată, ideea că această calitate de subordonat a adjectivului este „anterioară prezenței sale într-o astfel de sintagmă subordonatoare" (Minică 2018, p. 95).

Acest primat al relaționalității categoriale este susținut de către autor și în cazul adverbului: „Dar adjectivele, verbele și adverbele sunt relaționale prin ele însele, ele au o relaționalitate dată prin însuși semnificatul lor categorial – au funcționalitatea relațională structurată în însăși semantica lor, la nivelul semnificatului categorial – și, ca atare, ele se pot relaționa în mod direct și nu au nevoie de fapte exterioare care să le pună în legături cu alte cuvinte" (Minică 2018, p. 102).

Așa stând lucrurile, Mircea Minică propune reevaluarea formulei sintagmatice propuse de către D. D. Drașoveanu (Tr – R – Ts), întrucât semnificatul categorial nu poate fi considerat R pentru Ts din următoarele considerente:

1. Funcționalitatea primară a semnificației categoriale este de a „organiza lingvistic substanța a ceea ce este intuit din realitatea extralingvistică, funcționalitate care, cel puțin din punct de vedere logic, este anterioară unei funcționalități relaționale" (Minică 2018, p. 103).

2. „Semnificația categorială este dată, în cadrul funcției de numire a realității, simultan cu semnificația lexicală, și ca atare este inseparabilă de aceasta […]" (Minică 2018, p. 104).

Prin urmare, formula sintagmelor propusă de acesta ar fi doar Tr – Ts, faptul relațional structurant fiind prezent în structura semantică a termenului subordonat, „și nu ca un membru de sine stătător al sintagmei" (Minică 2018, p. 104).

În capitolul IV al lucrării, intitulat *Semnificația relațională,* autorul nuanțează și exemplifică, pe baza teoriei drașoveniene, tezele enunțate anterior. Astfel, referindu-se

la raportul de cauzalitate, acesta consideră că „semnificația «cauzalitate» este una relațională, dat fiind că prin intermediul ei se relaționează între ele două elemente ale realității într-o structură de tip **cauză – efect**” (Minică 2018, p. 147). În ceea ce privește relatemul *fiindcă*, Mircea Minică se întreabă dacă este relațional prin felul cum organizează această idee sau dacă nu cumva însăși ideea de cauzalitate este una relațională. „Cu alte cuvinte, «cauzalitatea» lui *fiindcă* se datorează conținutului organizat sau modului în care conjuncția îl organizează?” (Minică 2018, p. 151).

Un alt exemplu analizat de către lingvist este flectivul de genitiv în relație cu relatemul *la*. În acest sens, Mircea Minică e de părere că D. D. Drașoveanu a ezitat în a declara „posesia” ca sens relațional al prepoziției în cauză, ceea ce îl îndreptățește pe cel dintâi să afirme că, „deși, în esență, cele două fapte de limbă sunt echivalente din punctul de vedere al relației vehiculate în sintagmă, totuși sintacticianul consideră «posesia» ca fiind o valoare prea restrânsă pentru semantica relațională vastă a prepoziției *la*” (Minică 2018, p. 157).

Și în cazul sintagmelor posesive, alt exemplu analizat, autorul *Semanticii relaționale* admite că avem a face tot cu o „relaționalitate internă, dată de faptul că substantivele sunt nume de acțiuni și, prin urmare, se vor raporta la agentul sau obiectul acestora” (Minică 2018, p. 166). În structura *tatăl copilului* se poate observa că flectivul de genitiv este cel care generează sintagma, dar nu el este responsabil de structurarea acesteia, „nu determină cu semnificatul lui instrumental natura relației dintre termenii ei, rolul de a structura sintagma și de a determina relația dintre termeni revenindu-i semnificației relaționale a substantivului *tată*” (Minică 2018, p. 167).

În sintagme de tipul *mărimea ochilor,* lingvistul apreciază că relația este structurată sintactic de flectivul de genitiv, cel care leagă între ele formele substantivale în planul expresiei, „însă, din punct de vedere semantic, relația va fi structurată de sensul relațional «mare», care, prezent în substantivul regent, va orienta semnificația acestuia spre un obiect din exterior căruia i se atribuie. El va fi *sensul relațional* care, în termenii lui Drașoveanu, «va pune» sensurile celor două substantive «în antinomia» proprietate – obiect (notă – noțiune). Forma *mărimea* va funcționa sintactic substantival, regizând relații «ca substantivele», dar semantic va funcționa adjectival, atribuindu-se «ca adjectivele»” (Minică 2018, p. 197–198). Prin urmare, autorul constată că Drașoveanu „nu înțelege adecvat postulatul solidarității”, pentru că solidaritatea dintre planul expresiei și cel al conținutului nu poate fi considerată un criteriu de discriminare a faptelor de limbă (Minică 2018, p. 200). Astfel, acesta subliniază faptul că sensul relațional nu este exterior solidarității cu un relatem (Minică 2018, p. 201).

Concluzia referitoare la aspectul amintit o reprezintă constatarea că pentru definirea unui fapt de conținut nu se recurge la planul expresiei. În consecință, spune Mircea Minică, „*orice* conținut care pune în antinomii alte conținuturi (sensuri) este un sens relațional. Dacă vrei să definești sensul relațional în planul conținutului, nu o poți face decât rupându-l definitiv de planul expresiei” (Minică 2018, p. 203).

Astfel, se impunea ca Drașoveanu să fi făcut o diferență între relaționalitatea sintactică, actualizată în planul expresiei, și relaționalitatea semantică, din planul conținutului (Minică 2018, p. 203).

În privința singurului nivel sintactic postulat de către Drașoveanu, cel sintagmic, Mircea Minică atrage atenția asupra faptului că, întrucât relația este considerată o entitate aparținând unui alt nivel, superior, ar trebui să o definim pe aceasta în raport cu celelalte fapte de limbă. „Definiția unei entități de nivel superior se face în legătură cu necesitatea ei de a funcționa acolo, nu cu faptul că este distinctă (fie acest lucru și net) de faptele de pe nivelul inferior" (Minică 2018, p. 206–207). În continuare, admite că instituirea acestui nivel ar fi trebuit demonstrată. Întrucât ideea de posesie este organizată ca sens-notă, nivelul sintagmic nu se justifică pentru a defini relaționalitatea faptelor de limbă (Minică 2018, p. 207).

În subcapitolul **4.7.**, *Relaționalitatea categoriilor verbale*, cercetătorul abordează relaționalitatea substantivului, a verbului, a adjectivului și a adverbului, precum și a faptelor instrumentale (prepozițiile, conjuncțiile și flectivele). În ceea ce privește diferența dintre substantiv și verb, autorul face următoarele observații: „substantivul divide, desparte. Verbul leagă, unește. Substantivul distinge, el desface coerența primordială a realității, structurată de natură, destramă indeterminarea funciară a lumii din jurul nostru în particule distincte cărora le pune margini, le delimitează de necunoscutul din jur și le aduce în limbaj, le pune nume. Funcția substantivului este de a delimita esențe. […] Verbul intervine ulterior și ia aceste obiecte pentru a le pune împreună, le relaționează, reface acea coerență destrămată de substantive, dar o reface într-o formă structurată de limbaj" (Minică 2018, p. 221).

Referitor la relaționalitatea adjectivului și a adverbului, autorul *Semanticii relației* consideră că relaționalitatea internă a adjectivului se realizează prin fenomenul acordului, însă nu este generată de acesta, iar relaționalitatea adverbului cu verbul nu se realizează sintactic pentru că acesta nu are determinări interne, diferite de semnificatul său categorial (Minică 2018, p. 227).

Cât despre faptele instrumentale, se aduce din nou în discuție situația relatemului *fiindcă,* despre care se afirmă că nu acesta organizează „ideea de cauzalitate" în mod relațional, ci faptul că însăși „ideea de cauzalitate" este relațională, „indiferent dacă este organizată de un substantiv sau de o conjuncție" (Minică 2018, p. 230).

3. LOCUȚIUNILE ADJECTIVALE – O POSIBILĂ RELAȚIONARE EXCLUSIV SEMANTICĂ?

Locuțiunile adjectivale sunt grupări cu o structură eterogenă. Astfel, de cele mai multe ori, acestea sunt alcătuite din grupări prepoziționale simple sau complexe (*de treabă, de seamă, de prost gust* etc.), adverbiale (*de bine* etc.), interjecțională (*ca vai de el* etc.) sau frazeologică (*cum trebuie* etc.) (GALR 2008/I, p. 178–179).

În ceea ce privește subordonarea locuțiunilor adjectivale (*în stare, cu stare, de seamă* etc.), G. G. Neamțu (2007, p. 128) admite că mijlocul de subordonare a Ts

îl constituie aderența, nu prepoziția, întrucât locuțiunea adjectivală, ca orice locuțiune, este o îmbinare fixă, un construct, având comportamentul unui adverb. Referindu-se la o structură de tipul *om **cu stare***, lingvistul consideră că „locuțiunea nu se subordonează prin acord, dar nici prin prepoziția *cu*: prepoziția este a substantivului din locuțiune, nu a locuțiunii, încât locuțiunea rămâne fără un conectiv pozitiv față de substantivul regent. (O prepoziție nu poate fi simultan intra- și extralocuțională.). În cazul dat, fără prepoziția *cu,* restul (*stare*) nu va mai constitui o locuțiune" (Neamțu 2007, p. 128). Astfel, o soluție posibilă în privința funcției sintactice a locuțiunii adjectivale este cea de *atribut adjectival locuțional* (Neamțu 2007, p. 128; Neamțu 2006–2007, p. 111–144; Roman 2020, p. 142).

Considerăm că și structurile de tipul *de clasă, om de treabă* se află într-un stadiu avansat de cristalizare, în sensul devenirii unei locuțiuni adjectivale, iar mijlocul de subordonare este tot aderența. Astfel, se consideră că și grupările „*cu drag, cu greu, cu grijă, cu sfială, cu nerăbdare, cu tristețe, cu bucurie* ș.a.m.d. tind să se fixeze și să devină locuțiuni adverbiale" (GBLR 2010, p. 540). Domnița Tomescu atrage atenția asupra faptului că nu trebuie confundate locuțiunile adjectivale alcătuite din *prepoziție + substantiv* cu substantivele precedate de prepoziție și că „grupurile compuse dintr-o prepoziție și un substantiv sunt locuțiuni adjectivale numai dacă, într-un anumit context, se pot înlocui prin adjective calificative" (Tomescu 2003, p. 92).

4. CONCLUZII

În urma prezentării aspectelor definitorii ale demersului întreprins de către Mircea Minică, se impun unele observații punctuale, însă, în această lucrare, vom avea în vedere doar următoarele:

4.1. Relaționarea în cadrul unei sintagme este exclusiv sintactică, nu categorială, sintagma fiind unitate sintactică, nu semantică.

4.1.1. Substantivul este Tr față de un Ts prin desinența acestuia, singurul relatem al său, nu prin semnificația sa categorială, dovadă fiind multitudinea flectivelor/relatemelor. Dacă nu ar sta lucrurile astfel, prepozițiile, de exemplu, nu ar marca atâtea valori semantico-sintactice, valori care au repercusiuni și asupra semanticii sintagmei realizate.

4.1.2. Chiar dacă între lexeme, asociate în cadrul unei sintagme, există compatibilități semantice, relația este și rămâne una sintactică, pentru că doar relatemul este cel care configurează relaționalitatea, nu semnificatul categorial. Într-o structură de tipul *mașina băiatului,* doar flectivul de G/D *-lui* creează sintagma posesivă, chiar dacă, din punct de vedere semantic, cei doi termeni exprimă raportul obiect posedat–posesor; în lipsa desinenței menționate, substantivul *băiatul* nu poate actualiza rolul tematic de Posesor. În sintagma *tatăl copilului,* analizată de către Mircea Minică, flectivul de genitiv generează, dar și structurează sintagma posesivă realizată, dovadă că acest segment flectival nu aparține, *a priori,* corpului fonetic al substantivului posesor, chiar dacă relația semantică dintre cele două nominale este de obiect posedat – posesor.

4.2.1. În GBLR (2010) se recunoaște clasa substantivelor relaționale, definită prin cele care marchează relații de rudenie (*mamă, tată* etc.), de vecinătate (*vecin* etc.) sau socială (*prieten, șef* etc.), care, semantic, ar putea marca și rolul tematic de posesor, însă, în cadrul unei sintagme, aceste substantive se relaționează sintactic prin și datorită flectivului, nu înțelesului categorial, care este subiacent relaționării sintactice.

4.2.2. În sintagma *solzii săi,* Mircea Minică admite că „***posesia*** nu este exprimată gramatical, ci este organizată prin radicalul *s-* (din *săi*) și, deci, **ideea de *posesor*** se află în solidaritate cu acest segment de expresie, care este o temă – nu un flectiv – și, prin urmare, solidaritatea respectivă fiind una lexicală, **ideea de *posesor*** este organizată ca sens lexical, nefiind, ca atare, un fapt de gramatică" (Minică 2018, p. 194). Considerăm că, la fel ca în exemplele celelalte, relaționalitatea este tot de natură sintactică, deși termenul *săi* exprimă lexical posesia, însă, întrucât cele două lexeme (*solzii* și *săi*) sunt asociate în baza acordului, fenomen sintactic obiectiv, deducem că toate categoriile gramaticale subsumate acestuia, categorii secunde marcate la adjectivul posesiv, sunt, de fapt, cele care „orientează" relația de posesie pentru că, în lipsa acestora, lexemul *său* nu își satisface, în totalitate, valoarea posesivă, ci rămâne doar un membru în paradigma posesiei, or, sintagma, unitate minimală binară, se organizează la nivel sintagmatic/sintagmic.

4.2.3. Dacă relația dintre două lexeme este realizată prin intermediul unui relatem joncțional (prepoziție sau conjuncție), devine și mai evident că acest relatem este cel care structurează sintagma, dovadă că, substituindu-l cu un altul, și sintagma își schimbă încadrarea semantico-sintactică. Astfel, referindu-ne la situația lui *fiindcă*, discutată atât de către Drașoveanu, cât și de către Mircea Minică, se poate observa că relatemul este organizatorul termenilor și că aceștia din urmă rezultă din prezența lui R (Minică 2018, p. 42).

4.3. Chiar dacă am admite relaționalitatea (exclusiv) categorială, cum s-ar putea invoca în cazul subordonării locuțiunilor adjectivale, aceasta ar fi subiacentă relaționării sintactice, întrucât mijloacele de subordonare sunt fapte obiective de limbă, chiar și în cazul aderenței.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE. SIGLE

DR, s. n. = „Dacoromania", serie nouă, I, 1994–1995 și urm.

Drașoveanu 1997 = D. D. Drașoveanu, *Teze și antiteze în sintaxa limbii române,* Cluj-Napoca, Editura Clusium, 1997.

DTG 2023 = Gabriela Pană Dindelegan (coord.) *et alii, Dicționar de termeni gramaticali și concepte lingvistice conexe*, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2023.

GALR 2008/I = Valeria Guțu Romalo (coord.), *Gramatica limbii române,* vol. I. *Cuvântul*, București, Editura Academiei Române, 2008.

GBLR 2010 = Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Gramatica de bază a limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2010.

Minică 2018 = Mircea Minică, *Semantica relației în limba română,* Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2018.

Neamțu 2006–2007 = G. G. Neamțu, *O clasificare categorial-relațională a atributului în limba română. Cu adnotări*, în DR, s.n., XI–XII, 2006–2007, p. 111–144.
Neamțu 2007 = G. G. Neamțu, *Teoria și practica analizei gramaticale. Distincții și... distincții*, Pitești, Editura Paralela 45, 2007.
Neamțu 2016 = G. G. Neamțu, *D. D. Drașoveanu: un professore e una scuola di grammatica a Cluj*, în „Romània Orientale", 29, 2016, p. 18–41.
Neamțu 2022 = G .G. Neamțu, *D. D. Drașoveanu și o școală de gramatică la Cluj*, în DR, s.n., XXVII, nr. 1, 2022, p. 7–25.
Roman 2015 = Ionuț-Valentin Roman, *Grupul sintactic și sintagma. Două unități?*, în Ionuț Pomian (coord.), Nicolae Mocanu (ed.), *Înspre și dinspre Cluj. Contribuții lingvistice. Omagiu profesorului G. G. Neamțu la 70 de ani*, Cluj-Napoca, Editura Scriptor și Editura Argonaut, 2015, p. 563–568.
Roman 2019 = Ionuț-Valentin Roman, *A Possible Typology of Syntagms in Contemporary Romanian*, în Iulian Boldea, Cornel Sigmirean (ed.), *Identity and Dialogue in the Era of Globalization*, section *Language and Discourse*, Târgu-Mureș, Arhipelag XXI Press, 2019, p. 519–526.
Roman 2020 = Ionuț-Valentin Roman, *Concepte fundamentale în sintaxa limbii române*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2020.
Roman 2023 = Ionuț-Valentin Roman, *Sintagma – relaționalitate sintactică sau categorială?*, în „Eon", vol. 4, 2023, nr. 2, p. 278–288.
Tomescu 2003 = Domnița Tomescu, *Analiza gramaticală a textului. Metodă și dificultăți*, București, Editura ALL, 2003.

THE SYNTAGM – SYNTACTIC AND/OR CATEGORIAL RELATIONAL UNIT?

(*Abstract*)

Our paper aims at presenting a controversial outlook on the syntactical/syntagmatic model stated by D. D. Drașoveanu, based on the so-called 'relational meaning', in a work of Mircea Minică, *Semantica relației în limba română* (2018), in which the author considers that the terms of a syntagm are relational in themselves (i.e. 'categorical relationality') and not as a result of an external relation (i.e. 'relational meaning').

In the case of the adjectival locutions, the relationality is syntactically stated, not categorially. The former, if it is accepted, is subsidiary to the syntactical relationality, as the subordination means are objective facts of a language.

Cuvinte-cheie: *sintagmă, sens relațional, sens categorial, flectiv, conector*.
Keywords: *syntagm, relation, relational meaning, categorial meaning, flective, connector.*

Universitatea Babeș-Bolyai
Facultatea de Litere
Cluj-Napoca, Horea, nr. 31
valentinroman18@yahoo.com